

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвитку існує необхідність створення досконалої системи фінансового контролю в Україні для забезпечення фінансової дисципліни під час проведення реформування народного господарства. Саме тому тема державного фінансового контролю є актуальною в наш час.

Контроль є невід'ємною складовою управління національним господарством і його окремими ланками. Його роль в умовах переходу до ринку визначається не тільки необхідністю усунення прорахунків в управлінні економікою, наявністю недоліків у фінансовій практиці, неефективністю витрачання коштів або розкраданням майна, і особливо державного, а й закономірністю ускладнення господарських і економічних зв'язків.

Застосування застарілих форм фінансового контролю не дозволяє державі оперативної й ефективно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, що призводить до зниження контрольних функцій держави в умовах трансформації економічних відносин, не забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності. Тому подальший розвиток фінансового контролю як повномасштабної діяльності разом з іншими функціями управління, що охоплюють і інтереси держави, і її громадян у сфері фінансів, потребує розробки нової концепції розвитку ринкових механізмів і інструментів його здійснення, удосконалення системи складників фінансового контролю та його уточнення, зокрема мети, завдань, об'єктів, методів та форм контролю.

Сучасним методом фінансового контролю є аудит державних ресурсів, який означає встановлення прямих та зворотних зв'язків між кількісними та якісними параметрами фінансових потоків, що циркулюють у фінансових системах, та опосередкованими ними фінансовими відносинами.

Питання фінансового контролю досліджувалось багатьма українськими економістами, серед яких особливо необхідно виділити: О.Д. Василика, А.О. Єпіфанова, О.П. Кириленко, А. Буковинський, С.О. Булгакова, О.П. Зварич, В.І. Каленська, О.Т. Колодій, В.І. Стоян, О.О. Чечуліна та ін.

У той же час проблеми розвитку державного контролю залишаються недостатньо висвітленими. В економічній літературі майже відсутні науково обґрунтовані методологічні й методичні підходи щодо удосконалення форм і методів державного контролю, у тому числі аудиту державних ресурсів.

Система державного фінансового контролю в Україні функціонує згідно Конституції та чинного законодавства України, регламентується підзаконними актами, що розроблено за видами або формою здійснення відповідних повноважень, а також стандартам та методичним рекомендаціями з організації та проведення відповідного контролю.

За своєю економічною сутністю фінансовий контроль – це комплекс заходів, що вживаються законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ, для забезпечення законності та ефективності формування, володіння та використання фінансових ресурсів з метою захисту фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян, а також успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів [2, с. 97-99].

Основною метою контролю є визнання того факту, що контроль – не самоціль, а невід'ємна складова частина системи державного регулювання, метою якої є розкриття відхилень від прийнятих стандартів і порушення принципів, законності, ефективності та економії витрачання матеріальних ресурсів на якомога ранній стадії з тим, щоб мати можливість прийняти коригуючі заходи, а в окремих випадках притягти винних до відповідальності, одержати компенсацію за заподіяну шкоду або здійснити заходи щодо запобігання або скорочення таких порушень у майбутньому [3, с. 76-79].

Організація контролю потребує чіткого визначення суб'єкта контролю. Суб'єктами фінансового контролю виступають органи державної влади залежно від рівня ініціювання, а також інститути незалежного фінансового контролю. В системі державного фінансового контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна контрольно-ревізійна служба України, Державна митна служба України, Державна податкова адміністрація України, Державне казначейство України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національне агентство з управління державними корпоративними правами, Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю, Агентство з питань банкрутства, Національний банк України, регіональні рахункові палати, органи внутрішнього відомчого фінансового контролю в системі виконавчої влади [1, с. 33-39].

Аналізуючи ефективність фінансового контролю в Україні, можна виявити низку серйозних проблем становлення державного фінансового контролю. Найважливіша з них – методологічна проблема, пов'язана з недостатньою з'ясованістю природи внутрішнього та зовнішнього фінансового контролю. У нашій державі спостерігаються спроби штучного об'єднання внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю, що пояснюється нерозумінням суті питання [5, с. 137-146].

Наступна проблема полягає в тому, що сьогодні державний фінансовий контроль не поширюється на доходи Державного та місцевих бюджетів. В Україні такі функції покладені на податкову службу. Важливою проблемою є також відсутність належного державного фінансового контролю за використанням державної та комунальної власності. Величезні фінансові потоки і кошти зовсім не контролюються.

Ще одна вагома проблема – відсутність системи здійснення контролю за використанням державних коштів. Порушення чинного законодавства, нецільове витрачання коштів, марнотратство і навіть розкрадання стають, на жаль, нормою нашого життя [3, с. 76-79].

Для підвищення ролі фінансового контролю в Україні, вирішення основних проблем у державі, що пов'язані з цим питанням, необхідно реформувати систему фінансового контролю.

Щодо заходів реформування, то можна виділити наступні: розроблення законодавчої бази, нормативно-правових актів, інструктивних і методичних документів, що підвищують ефективність державного фінансового контролю;

- створення й відпрацювання механізму координації роботи контрольних органів;
- вирішення питання поліпшення матеріально-технічного забезпечення контрольних органів; проведення заходів з удосконалення професійного рівня працівників контрольних органів;
- вивчення і впровадження в практику іноземного досвіду проведення державного фінансового контролю [5, с.137-146].

Напрями розвитку цілісної системи державного фінансового контролю в Україні:

- сприяння формуванню цілісності системи державного фінансового контролю шляхом прийняття Кодексу державного фінансового контролю України, який буде системоутворюючим нормативним актом щодо визначення суб'єктів державного фінансового контролю, їх класифікацією в залежності від компетенції стосовно об'єктів контролю;
- формування незалежності в першу чергу Контрольно-ревізійного управління України шляхом виведення його зі складу та підпорядкування Міністерства фінансів України, зробивши окремим

відомством в системі центральних органів виконавчої влади, безпосередньо підпорядкованим главі виконавчої гілки влади країни; запровадження двох вищих органів державного фінансового контролю здійснення структурування або угруповання суб'єктів державного фінансового контролю за ознаками компетенції стосовно об'єктів контролю на три групи: перша група – вищий державний фінансовий контроль, у складі – Головного контрольно-ревізійного управління України та Рахункової палати України; друга група – зовнішній державний фінансовий контроль, у складі – Державного казначейства України, Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України; третя група – внутрішній державний фінансовий контроль, у складі всіх контрольно-ревізійних підрозділів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, інших головних розпорядників бюджетних коштів, органів місцевого самоврядування. Обов'язковість взаємоконтролю між різними групами системи державного фінансового контролю, тобто суб'єкт контролю одної групи одночасно є й об'єктом контролю для іншої групи [4, с. 85-92].

Розглянувши стан фінансового контролю в Україні, можна дійти висновку про недооцінку ролі фінансового контролю в Україні для забезпечення фінансової дисципліни у державі. Такий стан призводить до значних фінансових порушень, які мають тенденцію до зростання протягом останніх років, що спричинено рядом проблем у цій галузі. Наявність значних обсягів фінансових порушень визначає потребу в підвищенні ролі фінансового контролю на сучасному етапі розвитку економіки. Вирішення цих проблем може бути досягнуте лише завдяки розробленій стратегії удосконалення, яка повинна відповідати вимогам сучасності та спиратися на прийняті у всьому світі норми.

Література:

1. Басанцов І. В. Стандартизація фінансового контролю як один із початкових етапів реформування контрольної системи України // Вісник Української академії банківської справи. – 2008.- № 1.- с.33-39.
2. Кінашук Л. Фінансовий контроль в системі державного управління // Підприємство, господарство і право. – 2008. – №11. – с.97-99.
3. Дмитренко Г.В. Проблеми удосконалення державного фінансового контролю в контексті зарубіжного досвіду // Економіка & держава. – 2009. – №7. – с.76-79.
4. Плєскач В.Л., Фінансовий контроль у контексті трансформаційних процесів економіки //Фінанси України. – 2009. – №6.- с.85-92.

5. Стефанюк І. Б. Теоретичні засади побудови нової системи державного фінансового контролю підприємницької діяльності // Фінанси України (укр.).- 2007.- № 11.- с.137-146.